

Magazine

Cosun

NR. 2
2020

04

**Corona brengt
ook Cosun
onzekere tijden**

06

**Groeikracht-
initiatief mobiliseert
de boerenkennis**

08

**Experimenteren
met de kringloop**

 Cosun

Jaarverslag 2019

Met dit nummer van Cosun Magazine wordt ook de samenvatting van het Jaarverslag 2019 meegestuurd. Het volledige jaarverslag staat op www.cosun.nl. Het jaarverslag wordt in de eerstvolgende ledenraadvergadering voorgelegd ter vaststelling.

Index

Van de voorzitter	3
Corona brengt ook Cosun onzekere tijden	4
Experimenteren met de kringloop	6
Groeikracht-initiatief mobiliseert de boerenkennis	8
Nieuw seizoen met uitdagingen	10
IRS-informatie	12
Vraag & Antwoord	16

Contact

Cosun, redactieadres

Postbus 3411, 4800 MG Breda
076-5303307

secretariaat.rvb@cosun.com

www.cosunleden.nl

Suiker Unie

centraal agrarische dienst

Postbus 100,
4750 AC Oud Gastel
0165-525252

agrarischedienst@suikerunie.com

www.cosunleden.nl

Colofon

Cosun Magazine

is een uitgave van Coöperatie Koninklijke Cosun U.A. voor leden van Cosun

Fotografie in dit nummer

Royal Cosun, Suiker Unie, IRS, Michel Heerkens, Persburo Melissen en Twan Wiermans

Foto-omslag

Johan van Nieuwenhuijzen, akkerbouwer in Middenmeer

Basisontwerp

Wardtaal, Breda

Opmaak en druk

SMG-groep, Hasselt

© Coöperatie Koninklijke Cosun U.A., 2020

Niets uit deze uitgave mag worden gereproduceerd zonder schriftelijke toestemming van de uitgever.

Maaltijden voor zorgmedewerkers

In deze onzekere tijden van corona is het belangrijk dat iedereen goed voor elkaar zorgt. Vooral voor de mensen in de zorg zijn het nu hectische tijden. Als blijk van waardering voor alle mensen die in de zorg werken, heeft Aviko de afgelopen weken zorgmedewerkers extra ondersteund door bij hen een gratis maaltijd te bezorgen. Er zijn ruim 7.000 driegangenmenu's bereid en thuisbezorgd.

Desinfectiemiddel

Vanwege het grote tekort aan desinfecterende alcohol zet Suiker Unie in de vestiging in Anklam de daar geproduceerde bio-ethanol om in desinfecterende alcohol. Het desinfectiemiddel is begin april onder meer geleverd aan het AMC-ziekenhuis in Amsterdam.

Mondkapjes

Suiker Unie heeft begin maart in samenwerking met SVZ een grote hoeveelheid mondkapjes aangeschaft in voorbereiding op het coronavirus.

Een gedeelte van deze voorraad is inmiddels beschikbaar gesteld aan ziekenhuizen en een huisartsenpraktijk in de regio.

Energie neutraal

Suiker Unie opent dit jaar bij de specialiteitenfabriek in Puttershoek een zonnepark in samenwerking met KiesZon. Onlangs zijn daartoe de handtekeningen gezet. Het park zal minimaal 20.000.000 kWh aan groene stroom per jaar produceren voor Suiker Unie en de naaste omgeving. De fabriek produceert daardoor energieneutraal.

Uitzonderlijke tijden

Ons dagelijks leven kent sinds kort een nieuwe realiteit, een nieuw ritme. Wij boeren zijn gewend om dagelijks thuis te werken, maar voor mensen die op kantoor werken, vraagt dat een enorme aanpassing. Voor mijzelf betekent de crisis dat ik als voorzitter hoofdzakelijk vanuit huis werk, zo min mogelijk van het erf af ga en tussen-door 'mag' bijspringen op de boerderij. Wat ons allemaal raakt, is die enorme onzekerheid. Hoe komen we door deze crisis heen? Blijven we gezond? En wat betekent het voor het bedrijf? Onzekerheid is er altijd wel. Zoals over het weer, dat invloed heeft op het resultaat. Maar de onzekerheid is nu zeker zo groot over hoe lang deze crisis gaat duren. Hoe snel gaat het economisch herstel? En wat is straks de financiële impact? Voor de korte termijn zijn de zorgen groot voor de aardappelen die nog in de schuur liggen te wachten. De overheid is akkoord met een compensatieregeling, maar al deze aardappelen zoveel mogelijk een nuttige bestemming geven, is een enorme uitdaging.

Suikermarkt

Voor de wat langere termijn speelt vooral de vraag wanneer het dagelijks leven weer op gang gaat komen en de economie weer gaat functioneren. Deze vraag speelt zeker voor onze coöperatie, maar ook voor onze bedrijven. Wat gaat de oogst van 2020 brengen? Dat geldt ook voor de suikermarkt. Suiker Unie heeft de oogst van afgelopen jaar gelukkig nog op het juiste moment weten te verkopen. Maar spannend wordt het wel voor de nieuwe oogst. De wereldmarkt is in maart hard gezakt als reactie op de corona-uitbraak en de scherpe daling van de olieprijs. Afhankelijk van hoe snel de wereldeconomie op gang komt en hoe de olieprijs reageert op een akkoord van de grootste olieproducties, zal ook de suikermarkt haar weg moeten vinden.

Het grote tekort op de suikermarkt van afgelopen jaar zal niet zomaar veranderen in een overschot. Vandaar dat kort voor het zaai seizoen is besloten om de toewijzing voor 2020 te handhaven. Dat neemt niet weg dat tijden onzeker blijven. Verderop in het Magazine wordt dieper ingegaan op de effecten voor 2020.

Groeikracht

In februari en maart is in de kringvergaderingen stilgestaan bij de resultaten over het afgelopen jaar, maar ook over de nieuwe visie van Cosun naar de toekomst. Zowel voor het concern, als ook voor de leden. In de kringvergaderingen kwamen vooral de uitdagingen voor de teelt, de bodem en de gewasbescherming aan de orde, maar ook het imago van de akkerbouw in het algemeen en de verbinding met de maatschappij. Dat vraagt om nieuwe oplossingen en meer gebruik maken van de kennis die er is in onze coöperatie en bij onze telers. Cosun wil daar graag in helpen ondersteunen en heeft daartoe het Groeikracht-platform opgericht. De discussie in de kringvergaderingen was goed. We gaan aan de slag met de opmerkingen die gemaakt zijn.

Waardering

We staan aan de start van het nieuwe seizoen. Een seizoen met extra veel onzekerheid, maar ook een moeizame start van de grondbewerking, vooral op de zware grond. Net als bijvoorbeeld de zorgsector, trokken ook veel boeren afgelopen herfst naar het Malieveld om hun zorgen kenbaar te maken over de toekomst. In deze moeilijke periode van coronacrisis wordt voedselproductie gezien als cruciaal om Nederland gaande te houden. Het zou mooi zijn als deze waardering blijft als het leven weer normaliseert en er met meer

respect gaat worden gesproken over de inspanningen van de sector om voldoende, veilig en gezond voedsel te produceren voor de samenleving. Ik wens u allen veel sterkte.

Dirk de Lugt
Voorzitter

Corona brengt ook Cosun onzekere tijden

De coronacrisis heeft ook bij Cosun alles op zijn kop gezet. De schade beperken en kosten beheersen is nu het devies, zeggen voorzitter Dirk de Lugt, voorzitter van de raad van beheer, en Albert Markusse, voorzitter van de concerndirectie. Zo veel als mogelijk. En hopen op een snel marktherstel. Vooral Aviko is zwaar getroffen. 2020 kan nu al de boeken in als een verloren jaar.

“In de kringvergaderingen zijn verwachtingen uitgesproken en investeringsplannen toegelicht met de kennis van toen. Maar nog geen maand later is de wereld totaal veranderd”, zegt Dirk de Lugt. De situatie is ongekend. In het concern als geheel, in elk bedrijf en in elke fabriek draaien nu crisisteam om op elk niveau de meest effectieve maatregelen te nemen en de continuïteit voor zover mogelijk te borgen. Kantoormedewerkers springen bij in fabrieken en operators wisselen van fabriek ter vervanging van zieke collega's. Zo'n duizend medewerkers werken vanuit huis.

Suiker Unie

De gevolgen van de crisis verschillen per bedrijf. Sensus bijvoorbeeld wordt helemaal niet geraakt door de crisis. Voor Suiker Unie zijn de gevolgen zeer beperkt, omdat de vraaguitval beperkt is en de meeste suiker al onder contract is verkocht. Wel is de bio-ethanolprijs gezakt in verband met de lagere olieprijs. Met als bijeffect dat Brazilië dan overschakelt op suikerproductie. Welke gevolgen dit gaat hebben voor komend jaar, moet nog blijken. Daarvoor is het nu nog te vroeg. “Hou vast aan de toewijzing van 2020. Ondanks de mogelijke prijsimpact op de korte termijn. We moeten onze markten blijven bedienen”, drukt De Lugt zijn collega-telers op het hart.

Dirk de Lugt: Marktherstel kan lang duren

Aviko

De coronacrisis komt vooral bij Aviko, de grote steunpilaar onder de bietenprijs van afgelopen jaar, keihard binnen. Aviko zet normaliter zo'n 85 tot 90% van zijn fritesproductie af in de foodservice (restaurants, hotels, kantines, catering, etc.). Die afzet is door de crisis en de ontwrichting van het sociale leven in één klap vrijwel helemaal stilgevalen. Ook SVZ ondervindt de gevolgen. Daar is de verkoop van fruitconcentraten aan de dranken- en ijsindustrie door de ineengeschrompelde afzetmarkt sterk verminderd. Aviko kan de onverkoopbare voorraad deels nog kwijt in het in april geopende nieuwe vrieshuis. Dat heeft een opslagcapaciteit van 40.000

palletplaatsen. Positief puntje: de afzet van frites en aardappelproducten via het winkelschap is flink gestegen. “Maar dat is relatief nog steeds een klein deel van de productie”, aldus Markusse.

Duynie

Voor grote problemen door de wereldwijde vraaguitval in het foodservice-kanaal zorgen ook de nog niet verwerkte contractaardappelen. In totaal lag anderhalf miljoen ton fritesaardappelen nog te wachten op verwerking door de Nederlandse aardappelindustrie. “De weggevalen vraag krijg je niet meer terug”, aldus De Lugt. De aardappelen zullen een andere bestemming moeten krijgen in een

andere waardeketen. Een belangrijke rol daarin voor de volledige aardappel-industrie kan Duynie spelen. Doordat de bier- en fritesproductie flink is verminderd, is daar de toestroom van bierbostel en aardappelcoproducten voor veevoer sterk verminderd. Deels wordt dit nu ondervangen met de verwerking van fritesaardappelen tot varkensvoer. Een deel wordt in de nieuwe fabriek in Cuijk verwerkt tot grondstof voor de petfoodindustrie. Een deel kan in de biovergister.

Contractverplichtingen

Een deel van de aardappelen voor Aviko kan nog een plek krijgen in markten die wel beleverd kunnen worden. Zoals via Rixona. Dat maakt aardappelpuree en grondstoffen voor krokante snacks en chips en heeft geen last van de crisis. Maar het door de crisis ontstane aardappel-volume probleem wordt daar niet mee opgelost. De Lugt: "Zo'n één miljoen ton kunnen we niet kwijt. Dat is een schade post voor Nederland van 160 tot 200 miljoen euro." Aviko gaat in ieder geval zijn best doen de contractverplichtingen na te komen, benadrukt hij. "Contract is contract. We willen dat netjes afhandelen. Maar dat hangt er ook vanaf of en met hoeveel de overheid bereid is bij te springen."

Lichtpunten

De gevolgen van de crisis zullen in de aardappelsector nog lang merkbaar zijn. Wat helpt bij het marktherstel is dat in onder andere Frankrijk en Duitsland zo veel mogelijk aardappelcontracten voor de vroege oogst zijn opgezegd. Een lichtpunt is ook dat de fritesverkoop in China weer voorzichtig op gang komt. Hoe snel het herstel van de aardappelmarkt zal gaan, is moeilijk te zeggen. Productielijnen opstarten zal stap voor stap moeten gebeuren. "De markt is leidend", aldus Markusse. Datzelfde geldt ook voor de benodigde hoeveelheid fritesaardappelen.

Goede uitgangspositie

Of en hoe snel de situatie van voor de coronacrisis bij Cosun terug zal keren is ongewis. De impact ervan wordt

zeker ook volgend jaar nog gevoeld, verwachten De Lugt en Markusse. Aviko levert aan meer dan tachtig landen. Dat kan dus nog wel even duren voordat overal de beperkende maatregelen zijn opgeheven en de markt is hersteld. Onzeker is ook wat er in het foodservice-segment gaat gebeuren. Hoeveel bedrijven gaan de crisis overleven, bijvoorbeeld? En gaan mensen weer massaal buiten de deur eten, zoals voor de crisis? Of blijft overal de anderhalvemeter-economie in stand, waardoor er minder friteseters in een restaurant kunnen? En hoe gaat de economische recessie uitpakken? Zo maar enkele koffiedik-kijkenvragen, waar niemand een antwoord op weet.

Voorzichtigheid troef

"De coronacrisis gaat nog een lang na-ijleffect krijgen", zegt De Lugt. "Er wordt voor nu voorlopig heel kritisch gekeken naar de voorgenomen investeringen", geeft Markusse aan. "We zijn extra scherp op kostenbeheersing. Investerings die niet per se direct nodig zijn, staan nu even in de ijskast." Uitstel betekent

overigens niet automatisch ook afstel. Voorzichtigheid is troef, hoewel de coöperatie een stootje kan hebben, aldus De Lugt en Markusse. "Cosun is een coöperatie met een degelijke financiering en voldoende eigen vermogen", verzekert De Lugt. "De coöperatie is gericht op continuïteit en stabiliteit op de langere termijn. In financiering en in strategie. Die is erop gericht om een gemiddeld rendabel bietfondsaldo te kunnen blijven betalen. Ook in de toekomst voor volgende generaties. Dat is het voordeel van een coöperatie: die heeft aandeelhouders die niet weglopen bij de eerste tegenwind en loyaal zijn." Cosun wil vasthouden aan de basisprijs van € 32,50, ondanks de huidige crisis, verzekert Dirk de Lugt. "Die prijs hebben we op 1 oktober 2017 afgegeven voor de nieuwe situatie op de Europese suikermarkt. We zullen er alles aan doen om ons aan deze afspraak te houden."

Ton Schönwetter

Albert Markusse: Cosun is extra scherp op kostenbeheersing

Groeikracht- initiatief mobiliseert de boerenkennis

De specifieke praktijkervaring van individuele telers kan meer worden benut om praktijkproblemen van andere op te lossen. Cosun heeft daartoe als ondersteuning het project Groeikracht opgezet. Het doel is een rendabele en duurzame akkerbouw. Het initiatief is 'Cosun-breed'. De oplossing voor een praktijkprobleem kan ook komen van een Aviko- of Sensus-teler die geen lid is van de coöperatie.

Job Jan Simmelink:
Cosun-breed teler helpen
bij onderlinge uitwisseling
praktijkkennis telers

Iedere teler is een specialist op zijn eigen bedrijf. Individuele telers hebben soms voor hun eigen bedrijf een handige oplossing bedacht voor een teeltprobleem. Dat kan bijvoorbeeld een alternatieve bestrijdingsaanpak, een bemestingsstrategie of een bodemverbeteringsmethode zijn. Oplossingen die ook collega's vooruit kunnen helpen. Soms ook kampt een teler met een probleem, terwijl een ander een oplossing daarvoor toepast in een andere teelt. Hoe vind je elkaar dan als je daarvoor niet goed terecht kunt bij de normale informatiekanalen? Juist voor dit soort 'kruisbestuiving' met praktijkkennis heeft Cosun Groeikracht in het leven geroepen. Het doel is: boerenkennis ontsluiten, versnipperd verspreide boerenkennis bij elkaar brengen en zo innovatie op het individuele bedrijf versnellen. Dat past goed bij de coöperatie, opgericht door en voor de boer als 'verlengstuk van het boerenbedrijf'.

De rol van kennisanrichter past ook anderszins, want bij Cosun draait het om bieten, aardappelen, cichorei, de verwerking van fruit en de verwaarding daarvan, onder andere in de kringlooeconomie. Voor de nagestreefde kruisbestuiving van ideeën is dat een mooie, brede basis. 'Over de heg kijken' bij andere telers en teelten helpt vooruit. Net als de verdere verspreiding van de opgedane kennis. Dat laatste kan een hele sector vooruit helpen. Zeker als het gaat om gewasbescherming of bodemverbetering. Twee onderwerpen met een kritiek maatschappelijk kantje.

Coöperatief doel

Het initiatief sluit ook naadloos aan bij waar de coöperatie maatschappelijk voor staat: Spil in de kringloop, met een gezonde bodem als basis. En voor de teler cruciaal: rendement! Feitelijk streeft de coöperatie na wat

bij dochterbedrijven ook gebeurt: door het stimuleren van onderlinge kennisuitwisseling samen een sterkere marktpositie innemen en door synergie inspireren tot product vernieuwing en de vooruitgang aanjagen. Het is dan ook geen toeval dat Groeikracht onderdeel uitmaakt van de nieuwe Cosun-visie. Reden dat vanuit de raad van bestuur Ger Evenhuis het project trekt. Samen met Job Jan Simmelink (werkzaam bij Suiker Unie en ook lid van Cosun) als programmamanager. Vanuit de conserdirectie is Maaïke van den Maagdenberg verantwoordelijk.

Platform

Groeikracht is een kennisplatform voor telers die ergens in vastlopen. Het is bedoeld als aanvulling op de huidige kennisuitwisseling. Dat er onder individuele telers nog veel onvoldoende benutte kennis aanwezig is, daar zijn Ger Evenhuis en Job Jan

Simmelink rotsvast van overtuigd. "Er liggen veel ballen in het strafschopgebied, maar nog niet in het doel", vat Evenhuis de situatie samen.

Rendabel en duurzaam

"Bij Groeikracht draait het om rendabele, duurzame oplossingen vinden en die breder bekend maken. Cosun moet daarin een rol hebben. En dus de raad van beheer", motiveert Ger Evenhuis zijn inzet om het project van de grond te tillen. "En uiteindelijk zullen er ook beslissingen genomen moeten worden om het project verder te helpen. Ook daarom is de betrokkenheid van de raad van beheer nodig."

Hij vervolgt: "Groeikracht is vooral bedoeld om gaten in de kennisontwikkeling te ontdekken en daarin iets te doen. We willen weerbare akkers. Het gaat om het mobiliseren van specifieke kennis voor een specifiek doel. In aanvulling op de bestaande kennisinstituten. Het is geslaagd als telers zeggen: Het helpt me bij het vinden van een oplossing." "Iedere euro die een teler dankzij Groeikracht weet te realiseren en iedere oplossing die hij erdoor vindt, is voor ons een feestje", vult Job Jan Simmelink aan.

Brix-meter

Job Jan weet uit eigen ervaring hoe nuttig de functie van Groeikracht kan zijn. Samen met zijn vader experimenteerde hij met Brix-metingen. Daarmee kan het percentage suiker in de sapstroom van een plant gemeten

worden. Zo kan afgelezen worden wat de gezondheidstoestand van een plant is. "Ons probleem was dat we geen kennisbenchmark hadden om de resultaten in onze gewassen te toetsen aan die van anderen en ervan te leren. Later bleken ook andere telers met zoiets bezig te zijn. Wat we toen nodig hadden, was iemand die dat soort kennisuitwisseling aan elkaar kan knopen. Zo'n functie moet nu Groeikracht gaan vervullen."

Ook de uitwisseling van praktijkervaringen zonder wetenschappelijke onderbouwing helpt de teler verder. Job Jan stond zelf afgelopen jaar voor een soortgelijk probleem bij een experiment met het direct zaaien van bieten in verschillende mengsels groenbemester. "We hebben dit nu naar eigen inzicht gedaan om te testen hoe dat is. Ik had graag ervaringen van andere telers gehoord. Nu hebben we ruim een hectare bieten verpest."

In opbouw

Aan het Groeikracht-initiatief zit ook een imagokantje: problemen oplossen is in veel gevallen ook maatschappelijk draagvlak creëren. Ook daar zien Ger Evenhuis en Job Jan Simmelink een taak: Laten zien dat de akkerbouw maatschappelijk zeer relevant is, dat ze maatschappelijke ongerustheid over de activiteiten serieus neemt en dat ze systematisch zoekt naar structurele oplossingen. Oftewel in goed Engels: Het gaat ook om 'the license to produce'.

Farmers Community

Cosun Groeikracht is eerder in de kringvergaderingen geïntroduceerd onder de werktitel Farmers Community. De naam is anders, de inhoud is hetzelfde. 'Groeikracht' dekt beter de lading en klinkt prettig positief Nederlands.

Ger: "De klacht is vaak: 'Ja maar we doen het toch zo goed, maar niemand ziet het'. Groeikracht gaat ook daarin een rol vervullen."

Leden positief

Het Groeikracht-initiatief moet de komende jaren meer handen en voeten krijgen. Dat begint met inventariseren en een programmaplanning maken. De aftrap is gegeven in de kringvergaderingen. "De leden waren overwegend positief. Moeten we nou van Cosun bloeiende akkerranden gaan zaaien?, vroeg een lid in de Wieringermeer. Nee, dus", benadrukt Ger. "Als iemand bloemranden wil inzaaien: prima. Cosun schrijft niemand iets voor. Groeikracht is er voor en door telers. We vinden dat dit bij de coöperatie hoort."

Telers die willen meedenken, een goed idee of een mooi voorbeeld hebben, kunnen mailen naar ppp@cosun.com. PPP staat voor Plants Powering People. De leidraad van Cosun. "We doen het samen", zegt Ger. "De ambitie van Cosun is 100% plantaardig, 100% circulair en 100% transparant. En er is nog een ambitie: drie keer honderd miljoen winst in 2025."

Ton Schönwetter

Ger Evenhuis: Cosun heeft een bredere rol in de kennisuitwisseling tussen telers

Gert Billekens: Experimenteren met gefermenteerde bokashi

Experimenteren met de kringloop

Gert Billekens en Johan van Nieuwenhuijzen zijn ieder op hun eigen manier bezig met kringlooplandbouw. Kringlooplandbouw is soms een kwestie van zelf proberen en kijken wat werkt. “Je bent soms je eigen proefboerderij”, is hun ervaring.

Gert Billekens (65) uit Sevenum is mede-eigenaar van een geitenbedrijf van drieduizend melkgeiten en heeft een akkerbouwbedrijf van 45 hectare. De geitenmest voor een deel van zijn bedrijf fermenteert hij en brengt hij op het land met een meststrooier: 17 ton gefermenteerde mest per hectare. De geitenstal wordt om de tien weken uitgemest. Voordat dat gebeurt, wordt voor de fermentatie aan het stro eerst een mengsel toegevoegd van kleimineralen, microferm en schelpenkalkmeel. Daarna gaat de mest negen weken onder landbouwplastic. ‘Bokashi’ heet dit fermenteren van de mest in het Japans. In Japan is het een al eeuwenlang beproefde methode om organisch materiaal om te zetten in een verrijkte bodemverbeteraar.

Proef

“Bokashi is beter voor de bodem. Beter dan drijfmest of gewone stalmest”, vertelt Gert. “Fermentatie conserveert.

Bij kuilvoer is hetzelfde gebeurd. Het rot niet weg. Je houdt de voedingsstoffen vast.” Bij de normale opslag van de stalmest is dat rottingsproces er wel en ontsnapt CO₂.

De bokashi is een proef. Dit is het vierde van de vijf jaar. De vijfjarige proef moet aantonen hoe succesvol de methode is en of hij tot meeropbrengst en een beter saldo leidt. Dat laatste is niet onbelangrijk, want aldus Gert “het toevoegmiddel kost 10 euro per ton mest” en “het is veel extra werk”.

Experimentele gewassen

Gert teelt op “over het algemeen droge zandgrond met natte plekken”. Sinds 2008 wordt geitenmest toegevoegd. Gert: “De bodem is op orde. Het organisch stofgehalte is goed. Het kaliumgehalte ook. Alleen de pH is wat aan de hoge kant.”

Gert teelt ruim 4 hectare suikerbieten, consumptieaardappelen, brouwergerst,

suikermaïs, snijmaïs en prei. Dat laatste doet een gespecialiseerde preiteler. Ook experimenteert hij met gewassen als sorghum en quinoa om het bouwplan te verruimen. “Daar moet dan wel saldo tegenover staan”, benadrukt hij. De slechtere stukjes van percelen benut hij voor natuurontwikkeling.

Harde cijfers

Billekens deed met bokashi verschillende proeven om de beste opslag- en verspreidingsmethode te achterhalen. Die kennis was er niet. Ook deed hij een vergelijkingsproef met drijfmest, maar “uit de drone-beelden kon je niet opmaken, waar bokashi was gebruikt en waar drijfmest”, vertelt hij. “Gevoelsmatig voelt de toepassing goed, maar het ook in harde cijfers aantonen is lastig. Exacte effectmeting is moeilijk, omdat je stalmest niet goed kunt bemonsteren.” Daarom moet een opbrengstvergelijking in een vijfjarige proef nu uitsluitsel geven

over het langetermijneffect. In die vijf jaar wordt telkens op hetzelfde stuk gefermenteerde mest uitgereden. De opbrengst wordt vergeleken met de rest van het perceel. De ervaringen tot nu toe zijn positief. Gert: "De preiteler is enthousiast. Die teelt nu drie jaar op dat perceel."

Balans

"Alles draait om de juiste balans. Dat is het allerbelangrijkste. Als die er is, heb je het eigenlijk voor elkaar", vertelt Johan van Nieuwenhuijzen (52). Johan heeft een akkerbouwbedrijf van 96 hectare in Middenmeer. Hij teelt 22 hectare suikerbieten "op goede kleigrond in het zwaardere deel van de Wieringermeerpolder".

"Je moet veel in de bodem kijken. Regelmatig met een schop het land op en een profielkuil graven. Dan zie je wat er aan de hand is", zegt hij over zijn werkwijze. "Ik wil zien hoe het bodemleven zich ontwikkelt, hoe het met de structuur staat en of de grond niet te nat is. Niet alleen maar op de adviseur vertrouwen, maar ook zelf observeren. Altijd ook zelf kijken", adviseert hij.

Albrecht-methode

De balans vinden is ook het uitgangspunt van de zogeheten Albrecht-methode, die Van Nieuwenhuijzen toepast. Bij deze analysemethode is de onderlinge verhouding tussen afzonderlijke mineralen en sporenelementen leidend voor wat de bodem nodig heeft. Die onderlinge verhouding tussen de elementen in het kleihumus-complex bepaalt of ze beschikbaar komen voor het gewas en beïnvloedt zo het opbrengend vermogen van het gewas. Voor de optimale ontwikkeling van elk deel van de plant zijn diverse specifieke combinaties van voedingsstoffen en sporenelementen nodig. "Het is niet zo dat je saldo alsmaar stijgt als je het toepast" relateert hij. "Je maakt er ook wel fouten mee."

Bladbemesting

Johan teelt bieten, consumptie-aardappelen en pootgoed voor eigen vermeerdering. Een deel van zijn land verhuurt hij aan een bloembollenteler. Ook ruilt hij land met een veehouder. Op die percelen creëert hij balans met behulp van bladbemesting. "Maar bemesting via de grond is beter", vindt hij. "De groei moet vanuit de wortel komen. Via het blad kun je alleen corrigeren. Bij een structureel tekort trek je het ook met een bladbemesting niet meer." De samenstelling van de bladbemesting is gebaseerd op bodemanalyse.

Natuur als kans

Een deel van zijn bedrijf zet Johan in voor betaalde natuurontwikkeling. Van Nieuwenhuijzen is bestuurslid van de Agrarische Natuurvereniging Hollands Noorden. "Natuur brengt de grond tot rust. Het teelt daarna gemakkelijker", is zijn ervaring. De volgtelt is bieten of aardappelen.

"Natuurontwikkeling moet je vooral zien als kansen", zegt hij. Op het natuurland groeien mengsels van 90% graan en bloemrijke kruiden. Ook heeft hij vogelakkers met luzerne en percelen met een derde aan stroken met

kruiden. Het komt de bodemkwaliteit ten goede, stelt hij. "De natuur is een rekensom. Ik wilde een beter saldo dan graan, rust in mijn land en een betere biotoop", licht hij zijn keuze toe. De natuurproductie zet bovendien een rem op het gebruik van chemische middelen en is beter voor de bodemstructuur. "Je komt minder met een zware machine op je land." Dat de natuurproductie de concurrentie aankan met graan, komt vooral door de lage productiekosten.

Niet-kerende grondbewerking

Johan past deels ook niet-kerende grondbewerking toe. "Bij NKG moet alles kloppen. Anders gaat het mis", zegt hij. Dit jaar bijvoorbeeld is de groenbemester niet verteerd. Bieten zaaien in een groenbemester bleek "een uitdaging". Het ging niet. "Ik dacht: Dan heb ik ook geen onkruid. Theoretisch klopt dat. Maar op deze grond lukte het gewoon niet. Na één rondje zaaien (0,25 ha) ben ik gestopt. Zoiets moet je dan zelf ondervinden. Er is geen proefboerderij die het me vertellen kan. Je bent proefboerderij op je eigen bedrijf."

Ton Schönwetter

Johan van Nieuwenhuijzen:
Alles draait om de juiste balans

Een nieuw seizoen met uitdagingen

Ondanks alle beperkingen vanwege het Coronavirus verloopt het teeltseizoen tot op heden nog zonder grote problemen. Het nieuwe teeltjaar biedt weer de nodige uitdagingen op het gebied van insectenbestrijding en de bladschimmelbeheersing. De nieuwe BAS-app gaat daarbij ondersteuning bieden.

De langdurig natte winterperiode kwam uiteindelijk medio maart tot een einde. Met een winter met nagenoeg geen vorst en de slechte oogstomstandigheden van afgelopen jaar is de bodemstructuur alles behalve goed. Behoudens de hogere percelen is het voor de lichtere grond veelal nog wachten tot het water genoeg is uitgezakt. Voor de zwaardere grond valt het niet mee een goed zaaibed te krijgen. Een grof liggend zaaibed heeft als risico dat het bietenzaad droog blijft liggen. Ook kunnen muizen, die de winter goed hebben overleefd, het dan eerder vinden. Het aanbieden van alternatief voer was dit jaar daarom erg belangrijk.

Bijeenkomsten uitgesteld

Ondanks de beperkingen en regels door het coronavirus is het bietenzaad goed en tijdig afgeleverd. Ook de nalevering verloopt tot op heden zonder problemen. Bestellingen voor 12.00 uur via het ledenportaal worden de volgende werkdag afgeleverd. De laatste Unitip-bijeenkomsten moesten we helaas annuleren. De in mei geplande veldbijeenkomsten over onder andere bodembeoordeling en onkruidbestrijding kunnen ook niet doorgaan. Indien mogelijk gaan de bijeenkomsten op een later tijdstip alsnog door.

Eerder hebben we gemeld dat resterend bietenzaad met de toevoeging Vibrance SB mogelijk niet in 2021 gebruikt zou mogen worden. Het goede nieuws is nu dat recent officieel is ingestemd met een verlengde uitzaaitermijn tot 1 juni 2021.

Unitip-verslag

Alle telers hebben het Unitip-verslag 2019 gekregen. In het verslag is veel aandacht geschonken aan de bijzondere weersomstandigheden van het afgelopen seizoen, de bladschimmelbeheersing en de problemen met de insectenbestrijding. Ook de bodem krijgt de nodige aandacht. Bodemvruchtbaarheid, water, organische stof en nutriëntenbufferend vermogen, doorlaatbaarheid en biologische activiteit zijn belangrijk voor de teelt. Een hoger organisch stofgehalte en voorkoming van af- of uitspoeling van mineralen zijn ook vanuit maatschappelijk oogpunt gewenst. Daarbij komt de koolstofopslag in het kader van de klimaatopgave. Dit onderwerp zal nog lang hoog op de actiepuntenlijst blijven staan.

In 2020 worden door de buitendienst een groot aantal regionale bijeenkomsten gehouden over de beperking van de bodemverdichting. Vooral de oogst krijgt daarin extra aandacht. Het Unitip-verslag 2019 staat ook op www.cosunleden.nl/unitip.

Tweede pilotjaar Conviso

Dit wordt het tweede pilotjaar voor het opdoen van praktijkervaringen met een bietenras met tolerantie tegen de herbicide Conviso One. Op circa 350 hectare is Smart Jitka KWS uitgezaaid. Ras en middel zijn geleverd door Suiker Unie. De buitendienst is van alle technische aspecten en adviezen rondom dit middel op de hoogte en begeleidt de teler voor een juiste inzet.

Half april was 82% gezaaid

BAS-app

Suiker Unie heeft in de teeltvergaderingen aangekondigd dat aan het begin van dit groeiseizoen de BAS-app geïntroduceerd wordt. De app is de gemakkelijke toegang tot het Bieten Advies Systeem. De ontwikkeling verloopt volgens plan. Begin april is een test uitgevoerd met een klankbordgroep bestaande uit bietentelers en medewerkers van de agrarische dienst. Op basis van de ervaringen worden de laatste verbeterpunten doorgevoerd. Vervolgens kunnen we de app openstellen voor alle telers. Alle telers ontvangen hierover persoonlijk bericht, als het zover is.

Grof liggend zaaibed

Een van de functionaliteiten in de BAS-app is de attentie voor groene bladluizen. We moeten hierop dit jaar weer erg attent zijn. Het eerste jaar zonder neonicotinoïden heeft geleid tot veel problemen met het vergelingsvirus. Te verwachten is dat door de zachte winter en de relatief hogere temperatuur de druk van de perzikluizen groot zal zijn. Voor een effectieve bestrijding van deze bladluizen zonder natuurlijke vijanden te doden is slechts een enkel middel geschikt en nog beschikbaar. Cosun heeft daarom een verzoek tot vrijstelling aangevraagd van enkele effectief werkende middelen. We hebben goede hoop op een positief besluit.

Pieter Brooijmans

Sensor voor de teler

In de bladschimmelbeheersing is er dit jaar een nieuwe ontwikkeling. Uit onderzoek in de afgelopen jaren is gebleken dat meting van het microklimaat (vocht en temperatuur) in het gewas erg kan helpen. Vorig jaar zijn daarom in BAS metingen en de signalering van 150 sensoren getoond in een overzichtskaart met daarop regionaal de verhoogde kans op schimmelactiviteit.

Een overzichtskaart geeft een goede indicatie van hoe regionaal de omstandigheden voor bladschimmels kunnen zijn. Maar met een sensor in zijn eigen perceel beschikt de teler over specifieke, adequate attentie voor dit perceel. Op deze wijze wordt rekening gehouden met de dagelijkse infectiekansen, afhankelijk van de ligging van het perceel en de gewasrotatie.

Nieuw

Nieuw is dit jaar de pilot dat telers zelf sensoren in hun perceel plaatsen. Voor dit pilotjaar is een beperkt aantal sensoren beschikbaar. Telers zijn hierover recent geïnformeerd. De belangstelling was zo groot dat het beschikbare aantal binnen enkele dagen was uitverkocht.

Juiste keuze van insecticiden in de strijd tegen vergelingsziekte

Vergelingsvirussen veroorzaken vergelingsziekte. De drie verschillende virussen (BYV, BMV en BChV) veroorzaken tot wel 50% schade. Symptomen verschijnen ongeveer zes weken na infectie door groene perzikluizen. Bij overschrijding van de bestrijdingsdrempel adviseert het IRS daarom om in te grijpen, maar wel met de juiste insecticiden.

Vergelingsziekte is te herkennen aan afgeronde plekken in het perceel, die vaak pas na ongeveer zes weken na infectie zichtbaar worden

Pyrethroïden verergeren vergelingsziekte en daarom is het advies deze niet in te zetten als een teler vergelingsziekte verwacht. Ook niet vroeg in het seizoen tegen andere bovengrondse insecten. Pyrethroïden doden namelijk ook natuurlijke vijanden, die hard nodig zijn voor de beheersing van de groene perzikluizen en daarmee vergelingsziekte.

In het kiem- en tweebladstadium kunnen insecten als aardvlooien en bovengrondse springstaarten de jonge bietenplanten aantasten. We weten uit onderzoek dat als 30 tot 60 procent van de bladoppervlakte in dit stadium is aangetast, dit tot een 3 tot 4 procent lagere suikeropbrengst leidt. Zo'n zware aantasting komt zelden voor op bietenpercelen en daarom is het advies om deze insecten niet te bestrijden met pyrethroïden.

Bietenluizen bestrijden zelden rendabel

Terughoudend zijn met pyrethroïden geldt ook bij bietenluizen. Zij veroorzaken mineergangen in de bladeren van jonge bietenplanten. Dit leidt ook zelden tot schade. In mei groeien de bieten meestal erg hard en alleen de bladeren waarop eieren zijn afgezet zullen aangetast worden. Na half juni is er niets meer van te zien.

Geadviseerde middelen

Bij overschrijding van de bestrijdingsdrempel van groene bladluizen (tabel 1) kunnen telers Teppeki (0,14 kg/ha) inzetten in het vier- tot aan het tienbladstadium (tot 1 juni). Later inzetten kan leiden tot overschrijding van de MRL. Als de aantallen groene luizen de bestrijdingsdrempel voor het vierbladstadium of na het tienbladstadium overschrijden, dan kan Calypso of Bariard (0,25 l/ha) of

Tabel 1. Bestrijdingsdrempel van de groene perzikluizen

Periode	Aantal groene bladluizen per 10 planten
April, mei en eerste helft juni	>2
Tweede helft juni	>5
Eerste helft juli	>50

Batavia (0,45 l/ha) worden ingezet. Batavia heeft daarbij de voorkeur, omdat het vriendelijker is voor natuurlijke vijanden.

Vrijstellingen aangevraagd

Er zijn vrijstellingen aangevraagd voor middelen voor de beheersing van de groene perzikluizen, die vriendelijker zijn voor natuurlijke vijanden dan Calypso en Bariard. Inmiddels is Batavia vrijgesteld. Mogelijk wordt er nog een ander middel vrijgesteld. Het advies is om geen Calypso of Bariard te gebruiken, maar de vrijgestelde middelen. Doordat ze natuurlijke vijanden sparen, zal de bestrijdingsdrempel van de groene perzikluizen later bereikt worden, wat uiteindelijk besparingen kan uitsparen.

Groene perzikluizen minder gevoelig voor Pirimor en pyrethroïden

Uit eerder onderzoek is gebleken dat vele populaties groene perzikluizen resistent, en daarmee minder gevoelig zijn voor pirimicarb (werkzame stof van Pirimor) en pyrethroïden (werkzame stoffen van Karate Zeon, Ninja,

Teppeki mag vanaf 2020 niet meer ingezet worden na het 10-bladstadium (tot 1 juni). Vanaf een groter bladstadium of later tijdstip is er kans op overschrijding van de MRL, ook als er laat geoogst wordt.

Groene perzikluizen (1), aardappeltopluizen (2) en zwarte bonenluizen (3) kunnen tegelijkertijd op dezelfde plant voorkomen

Decis en Sumicidin Super). Pirimor werkt nog wel goed op zwarte bonenluizen, maar adviseren wij daarom niet meer voor de beheersing van groene perzikluizen. Groene perzikluizen zijn niet alleen verminderd gevoelig voor pyrethroïden. Het is ook moeilijk ze te raken met het middel, omdat deze bladluizen meestal aan de onderzijde van de bladeren of in de gekrulde bladranden zitten. Pyrethroïden hebben een contactwerking en werken daardoor niet indien de insecten niet geraakt worden.

Beheersing van vergelingsziekte

Voor de beheersing van vergelingsziekte is daarom het advies om geen pyrethroïden te gebruiken, bladluizen wekelijks te tellen en bij overschrijding van de bestrijdingsdrempel de juiste middelen in te zetten. Vergelingsziekte uitbannen lukt niet, maar op deze manier blijft de ziekte beperkt tot kleine plekken in de bietenpercelen.

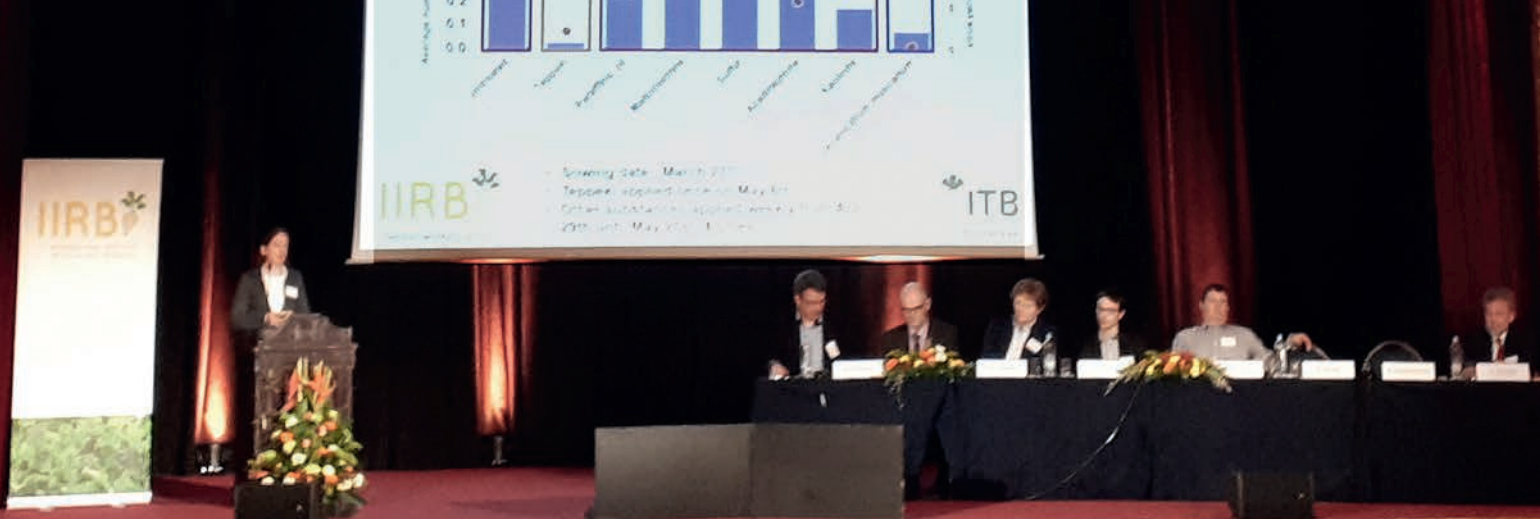
Meer informatie

In het gewasbeschermingsbulletin en de teelthandleiding vindt u meer informatie over de beheersing van insecten en vergelingsziekte in suikerbieten.

Elma Raaijmakers

Zwarte bonenluizen niet belangrijk in virusoverdracht

In 2019 zijn veel zwarte bonenluizen waargenomen in bietenpercelen in heel Nederland. Zij zijn niet belangrijk in de virusoverdracht. Groene perzikluizen zijn echter moeilijker te vinden als een bietenplant al bezet is met zwarte bonenluizen. Goed zoeken naar groene luizen is dan dus extra belangrijk. Zwarte bonenluizen in bietenpercelen trekken veel natuurlijke vijanden aan, die een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan de beheersing van de groene bladluizen en daarmee vergelingsziekte. Mede daarom heeft deze bladluis een veel hogere schade-drempel dan de groene bladluizen.

Elma Raaijmakers (IRS) presenteerde tijdens het IIRB-congres de resultaten van het internationale onderzoek naar beheersing van vergelingsziekte

Leerzame internationale kennisuitwisseling

Op 11 en 12 februari vond het IIRB-congres plaats in Brussel. Dit congres wordt iedere twee jaar gehouden, waarbij experts van suikerbieteninstituten, universiteiten, kweekbedrijven, gewasbeschermingsfirma's en suikerindustrie hun onderzoeksresultaten presenteren. Er waren circa 270 deelnemers uit verschillende landen. In dit artikel een kleine selectie uit de vele interessante onderwerpen die voorbij kwamen.

Bijdragen vanuit Nederland

Het IRS was goed vertegenwoordigd met twee podium- en vier posterpresentaties. Bram Hanse presenteerde de onderzoeksresultaten van het gebruik van sensor- en perceelsgegevens als hulpmiddelen voor een verbeterde bladschimmelbeheersing. Elma Raaijmakers lichtte de resultaten toe van het internationale onderzoek naar het effect van nieuwe insecticiden en toepassingsstrategieën op de beheersing van bladluizen en vergelingsziekte. Daarnaast werden vanuit het IRS posters gepresenteerd over recente onderzoeken. Enkele van de Engelstalige posters en presentatie zijn te vinden op www.irs.nl/IIRB20.

Pyrethroïderesistentie groene perzikluiz

Onze boodschap om pyrethroïden te vermijden bij bestrijding van de groene perzikluiz werd ondersteund door resultaten uit een internationale studie onder leiding van Ralf Nauen van Bayer. Hij liet zien dat groene

perzikluizen in diverse landen, waaronder Nederland, verminderd gevoelig geworden zijn voor deze middelen. Bespuiting heeft daarom een averechts effect doordat veel natuurlijke vijanden wel gedood worden. Voor pirimicarb werd eveneens verminderde gevoeligheid aangetoond.

Cercosporaresistente rassen

Er zijn de laatste jaren veelbelovende resultaten geboekt bij de ontwikkeling van een nieuwe generatie rassen die zowel een goede cercosporaresistentie als hoge opbrengst laten zien. Mogelijk komen dit soort rassen binnen een paar jaar al beschikbaar voor telers.

Band spraying

Barbara Manderyck (Belgische KBIVB) toonde een 36 meter brede spuitmachine met "band application" voor het bespuiten van een klein oppervlak. Interessant als combinatie met mechanische onkruidbestrijding tussen de rijen en het biedt kansen

voor toekomstige toelating van gewasbeschermingsmiddelen.

Effect klimaatverandering

Uit een modelleringstudie van het Franse INRA werd de conclusie getrokken dat klimaatverandering in Noord-West Europa in de aankomende decennia overwegend positief uitpakt voor de bietenteelt en pas na 2060 duidelijk negatieve effecten gaat hebben.

Martijn Leijdekkers

Verantwoordelijkheid van deze rubriek

Postbus 20
4670 AA Dinteloord
0165-516 070
irs@irs.nl
www.irs.nl

Eindredactie
Jurgen Maassen

Bestrijding van zaadonkruiden na opkomst

Voor bestrijding van onkruiden na opkomst is het lage doseringensysteem (LDS) standaard, bestaand uit lage doseringen fenmedifam, ethofumesaat, metamitron en plantaardige olie. Voor een effectieve bestrijding is het belangrijk om het onkruid zo vroeg en klein mogelijk (kiembladstadium) te bestrijden, ongeacht het stadium van de bieten.

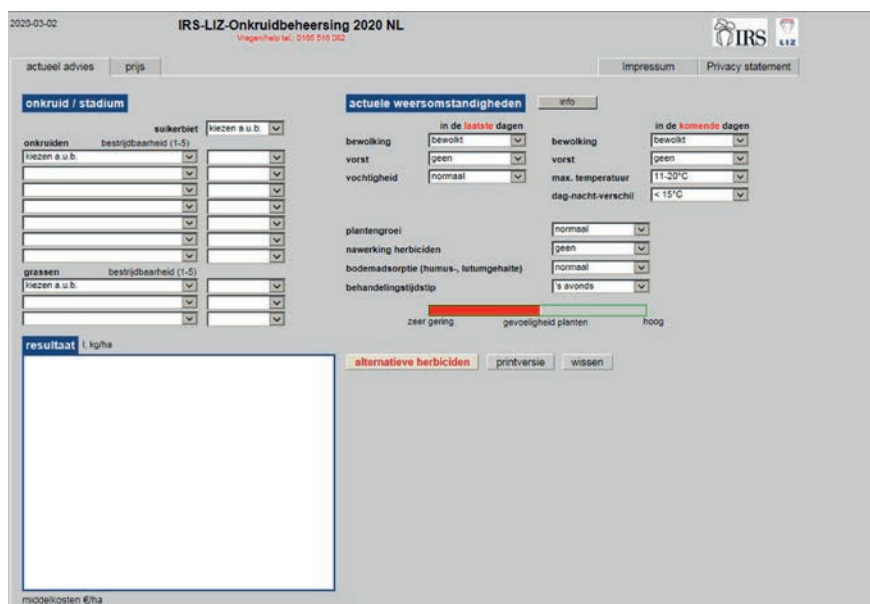
Mocht het, bijvoorbeeld door weersomstandigheden, niet gelukt zijn om de onkruiden in het kiemblad te bespuiten, dan is het vaak nodig om de dosering te verhogen. Vanaf het gestrekte kiembladstadium van de bieten kan men de LDS-dosering met 50% en vanaf het tweebladstadium met 100% verhogen.

Lastige onkruiden

Voor moeilijk te bestrijden onkruiden, zoals onder andere bingelkruid, hondspeterselie en diverse veelknopigen, kan de teler een extra middel aan het LDS toevoegen. Men kan dan kiezen voor toevoegen van Centium 360 CS, Dual Gold 960 EC, Frontier Optima, Lontrel 100, Safari, Safari DuoActive of Tanaris. In het gewasbeschermingsbulletin en de IRS-LIZ-onkruidbestrijding applicatie (zie hierna) is meer informatie over de meerwaarde van deze middelen te vinden.

IRS-LIZ-Onkruidbeheersing (ILO)

De applicatie ILO 2020 kan helpen bij de keuze van de middelencombinatie en de doseringen. In het programma kan de gebruiker de aanwezige onkruiden van het perceel invoeren, tezamen met het groeistadium van de onkruiden en de bieten. Vervolgens krijgt men een passend spuitadvies. Zie www.irs.nl/ILO.

Aardappelopslag

Door de relatief warme winterperiode wordt weer veel aardappelopslag waargenomen/verwacht, met name op percelen waar vorig jaar aardappelen hebben gestaan. Vanwege de systemische werking is een goede bestrijding alleen met glyfosaat mogelijk. Glyfosaat werkt goed als het loof in staat is om de werkzame stof op te nemen. Voor meer informatie zie ook www.irs.nl/aardappelopslag.

Sjef van der Heijden

De IRS-LIZ-Onkruidbeheersing-applicatie geeft advies op basis van aanwezige onkruiden, stadia en weersomstandigheden, zie www.irs.nl/ilo

Hoe weet ik of ik andermans bieten op mijn eigen naam kan leveren?

Informatie hierover staat op het ledenportaal onder het kopje 'Bieten' en 'Toewijzing 2020'. Voor de komende campagne is bietentoeerisme toegestaan als het ingezaaide areaal minimaal gelijk is aan het toewijzingspercentage (voor 2020: 105%) minus

5%. Dit jaar is dat dus 100% van de LLB's, gedeeld door de 5-jaarsgemiddelde hectareopbrengst. Bij de berekening van dit 5-jaarsgemiddelde worden het hoogste en het laagste jaar van de gemiddelde hectareopbrengst weggelaten.

Toewijzing 2020

Naam Mts. Bietenleverancier

Bedrijfsnummer 200612

Ledenleveringsbewijzen (LLB's)	1.918 LLB's
Toewijzingspercentage 2020	105,0%
Toewijzing 2020	342.363 kg polsuiker
Leveringsplicht (2020: 85,00%)	277.151 kg polsuiker
5 jaarsgemiddelde opbrengst ('3 uit 5')	13.929 kg polsuiker / ha
Te zaaien op basis van 5 jaarsgemiddelde	24,58 hectare
Leveringsovereenkomst 2020	26,00 hectare
Benodigd voor optie 'bietentoeerisme'	23,41 hectare
Bientoeerisme toegestaan?	Ja

Informatie Toewijzing 2020

Voorbeeld van informatie, te vinden op het ledenportaal

Hoe gaat de agrarische dienst om met corona?

Ook de agrarische dienst leeft de regels van het RIVM na met betrekking tot het coronavirus. Concreet houdt dit in dat zoveel mogelijk zaken telefonisch of digitaal vanuit huis worden afgewikkeld, bijvoorbeeld via het Cosun-ledenportaal. Mocht veldbezoek nodig zijn, dan zal de Suiker Unie-medewerker rechtstreeks naar het perceel gaan. Bij een ontmoeting op het perceel moet de minimale afstand van 1,5 meter worden gerespecteerd.

Wanneer kan ik mijn leveringswensen opgeven?

Als de bieten zijn gezaaid, worden direct voorbereidingen getroffen voor de planning van de nieuwe campagne. De leveringswensen worden geïnventariseerd met behulp van de opgegeven leveringswens. De uitnodiging om opgave te doen is aan alle bietentelers verzonden omstreeks 20 april. Bij de inventarisatie wordt ook gevraagd de definitieve bietenpercelen vast te leggen en het areaal te bevestigen.

Vroeglevering

Cosun heeft besloten de premie voor vroege levering te verhogen. Dit kan bij sommige telers interesse wekken in vroege levering. Daarom vraagt Suiker Unie dit jaar bij de opgave leveringswens ook of men kiest voor structureel vroeg of laat leveren. De termijn voor opgave eindigt begin mei.

